

Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanterinin Türk toplumundaki psikometrik özelliklerinin incelenmesi

Sema Yurduşen¹, Faruk Gençöz²

Anahtar kelimeler
kendilik nesnesi
ihtiyaçları, geçerlik,
güvenirlilik

Key words
selfobject needs,
validity, reliability

Öz

Bu çalışmada, narsistik bozukluklarda gözlenen kendiliknesnesi aktarımlarının anlaşılması amacı ile geliştirilen Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri'nin (KİE) Türk toplumundaki psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, iki farklı örneklem grubu ile yürütülmüştür. Ortalama yaşı 38.9 ($SS = 6.32$) olan 391 kişiden (305 kadın, 86 erkek) oluşan ilk örneklem ile Temel Bileşenler Analizi ve güvenilirlik çalışması, ortalama yaşı 29.9 ($SS = 10.65$) olan 104 kişiden (76 kadın, 28 erkek) oluşan ikinci örneklem ile ise ölçüt geçerliği çalışması yürütülmüştür. Temel Bileşenler Analizi sonucu ortaya çıkan üç faktörlü yapı, “aynalanma/idealizasyon/ikizlik ihtiyacına yaklaşma”, “idealizasyon/ikizlik ihtiyacından kaçınma” ve “aynalanmadan kaçınma” olarak adlandırılmıştır. Bu faktörlerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla .84, .79 ve .65; madde-toplam test puanı korelasyon katsayıları ise .25 ile .60 arasında bulunmuştur. Ölçüt geçerliği analizleri için faktörlerin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ) boyutları arasındaki ilişkisi incelenmiştir.

Abstract

Investigating psychometric properties of Selfobject Needs Inventory in Turkish society

Selfobject Needs Inventory (SONI) is a scale developed to measure the orientation of an adult toward selfobject needs. The aim of this study was to investigate psychometric properties of SONI in Turkish society. The research was carried out on two samples. Principal Component Analysis and reliability analysis were performed on 391 subjects (305 women and 86 men) with the average age of participants as 38.9 years ($SD = 6.32$). Criterion-related validity indicators were investigated on 104 subjects (76 women and 28 men) with the average age of participants as 29.91 years ($SD = 10.65$). Principal Component Analysis results revealed 3-factor structure and factors were named as “approach orientation toward mirroring, idealization/twinship”, “avoidance orientation from idealization/twinship” and “avoidance orientation from mirroring”. Cronbach's alphas for the factors were found as .84, .79, and .65, respectively; and item-total correlation coefficients ranged between .25 and .60. The relationships between SONI subscales, subscales of Scale of Dimensions of Interpersonal Relationships (SDIR) and subscales of Basic Personality Traits Inventory (BPTI) were used for concurrent validity.

Yurduşen, S. ve Gençöz, F. (2018). Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanterinin Türk toplumundaki psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(2), 88-98.

✉ semaaci@hotmail.com

¹ Psk. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Pediatrik Onkoloji Bölümü, Altındağ/Ankara, 06230.

² Prof., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Beşeri Bilimler Binası, 06800.

Geliş tarihi: 30.01.2018

Kabul tarihi: 26.04.2018



Kendilik, kişinin gelişimsel ihtiyaçları ile ortaya çıkan, öznel deneyimlerini şekillendiren gelişimsel, ilişkisel ve zihinsel bir süreç olarak kavramsallaştırılmaktadır (Wolf, 1988). Kohut'a (1984) göre *kendilik*, gelişimsel süreç içinde öznenin kendisinin bir parçası olarak deneyimlenen diğerleri (*kendiliknesneleri*) ile ilişki içinde gelişir. Kohut *kendiliknesnesi* kavramını psikanalitik alana dahil ettiğinde, tedavi edilemez olarak öngörülen narsist kişilerin aslında tedavi edilebileceğini göstermek istemiştir. Kohut (1971, 1977) narsisizmi diğerleri ile ilişki kurmanın bir türü olarak değerlendirmektedir. Bu yüzden, narsisizmi içgüdüsel enerjinin kendine yatırıldığı kendini-sevme olarak tanımlamak yerine (Freud, 1914), narsisizm teorisini eksiklik üzerine temellendirmiş ve bu eksikliğin diğerleri ile ilişki aracılığıyla telafi edilebileceğini belirtmiştir. Bu anlamda hem narsisizm hem de nesne-sevgisi diğerleri ile ilişki kurmanın ve onları içsel olarak deneyimlemenin bir yoludur. Yani Kohut (1984), narsisizmi diğer kişinin kendinin bir parçası olarak deneyimlenmesi olarak tanımlamış ve sağlıklı bir kendiliğe ulaşmak için *kendiliknesnelerin* optimal seviyedeki tepkilerine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Böylece, *kendiliknesnesi* tepkileri birincil narsisizmden olgunlaşmış narsisizme geçişte yardımcı işlev göstermektedir.

Kendiliğin bir parçası olarak deneyimlenen diğer kişileri *kendiliknesnesi* olarak adlandıran Kohut (1984), *kendilik ve kendiliknesnesi* ilişkisinin doğumdan ölüme kadar devam ettiğini belirtmiştir. Buna göre kişinin diğerlerini "isteyerek karşılık veren, idealize edebileceği bir güç ve sakinlik sağlayan ve kişinin iç dünyasını iyi-kötü doğru bir şekilde algılayan kişiler" olarak algılayabildiği sürece kişinin uyumlu, adaptif ve tutarlı bir kendiliğe sahip olabileceği belirtilmektedir. Ornstein'in de belirttiği gibi (2008), *kendiliknesnesi* aktarımları ödipal dönem öncesinde gerçekleşir ve gelişimsel süreçte uygun ve yeterli düzeyde sağlanan tepkilerin kademeli olarak uygun ve yeterli düzeyde geri çekilmesi aracılığıyla kişinin bu tepkilere ihtiyacı yavaş yavaş azalır. Yaşamın erken dönemlerinde karşılanması gereken *kendiliknesnesi* tepkilerinin ani bir şekilde eksilmesi ya da, yeterli ve uygun düzeyde karşılanmamasının ise kişilerin sonraki hayatlarında kendilik bozukluklarından yakınmalarına sebep olabileceği belirtilmiştir. Kendilikteki bu eksikliğin kişilerin kişilerarası ilişkilerinde ve yakın ilişki kurma ve devam ettirme becerilerinde problemlere sebep olabileceği ve bu kişilerin hayatları boyunca duygusal olarak uygun karşılığı veren kişileri arayış içinde olabilecekleri belirtilmiştir. Bununla beraber, öncesinde uygun ve dengeli bir

düzeyde karşılanmış *kendiliknesnesi* tepkileri aracılığı ile bütünleşmiş, sağlıklı ve durağan bir kendilik geliştirmiş kişilerin de yaşamın zorlayıcı anlarında geçici *kendiliknesnesi* tepkilerine ihtiyaç duyabilecekleri ifade edilmektedir (Kohut, 1984, s. 287). Yapılan çalışmalarda yeterince karşılanmayan bu ihtiyaçların utanç, depresyon, kaygı gibi problemlerle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Allen, 2011; Brewer-Johnson, 2005).

Kohut, *kendiliknesnesi* ihtiyaçlarının terapide aktarım ilişkisi içinde iken gözlenebileceğini belirtmiş ve *aynalanma, idealizasyon ve ikizlik* olarak tanımladığı üç tip *kendiliknesnesi* ihtiyacından söz etmiştir. Gelişimsel olarak uygun şekilde karşılanmamış olan bu ihtiyaçların, terapistin tepkileri aracılığı ile telafi edilme umudunun anlaşılması kendilik bozukluklarından rahatsız olan kişilerin iyileşmesi için önemli bir adımdır. Terapi ilişkisi içinde narsistik yaralanmalarla gelen kişi bu ihtiyaçlarının anlaşılması ve terapisti kendiliğinin bir parçası olarak ya da kendini terapistin bir parçası olarak deneyimleme ihtiyacı içinde olabilir. Empatik bir dinlemeyle kişinin bu deneyimlerini dinlemek yeniden bütün, sağlıklı ve adaptif bir kendiliğin oluşması için ilk adım olacaktır. Bu ihtiyaçların uygun tepkilerle yeniden yapılandırılması kişinin bir dereceye kadar bu ihtiyaçlardan bağımsız olmasını sağlamakla birlikte, Ornstein (2008) gelişimsel olarak bu ihtiyaçlardan bütünüyle bağımsız olmamızın söz konusu olmadığını ve farklı *kendiliknesnesi* ihtiyaçlarının bütünlüklü bir *kendilik* hissini devamı için hayat boyu sürebileceğini belirtmiştir.

Yukarıda sözü edildiği gibi, Kohut (1971, 1977, 1984), gelişimsel olarak üç tür *kendiliknesnesi* ihtiyacından söz etmiştir. Bunlar a) *aynalanma*- farkedilme ve güçlü olma arzusu, b) *idealizasyon*- idealize edilen nesne ile birleşme, bütün olma arzusu, c) *ikizlik*- arkadaşlık ya da ilişkililik ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, *aynalanma ihtiyacı*, çocuğun yaşına uygun olarak hissettiği büyüklenmecilik arzularının karşılanması; *idealizasyon ihtiyacı*, idealize edilen figürle bir olma isteği ve böylece yaşam hedefine ilişkin ideallerin kurulması ihtiyacı; ve son olarak *ikizlik ihtiyacı*, diğerleriyle benzer hissetme ve diğer insanların içinde insan gibi hissetme ihtiyacı olarak tanımlanmıştır. Kohut bu üç tip ihtiyacın kişiler-arası alanda gerçekleştiğini ve kendilik bozukluğuna sahip bir kişinin diğerlerinin tepkilerini kendisinden ayrı bir insanın tepkileri olarak değerlendirmek yerine, bu tepkileri kendiliğinin bir parçası olarak deneyimlediklerini belirtmektedir. Ayrıca ödipal dönem öncesinde yoğun olan bu ihtiyaçlar, uygun ve empatik bir

şekilde karşılanmadığında kendiliğin dağılmış ya da boş olarak hissedileceğini belirten Kohut, her türlü patolojinin aslında bu erken dönem *kendilik-kendiliknesnesi* ilişki sürecinde oluşan problemler sonucu oluştuğunu belirtmektedir.

Kendiliknesnesi ihtiyaçları ile ilgili 159 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmaya göre (Vipond, 1987), *kendiliknesnesi* ihtiyacının şiddeti ile parçalanmışlık hissini şiddeti arasında ilişki olduğu gösterilmiştir. Yapılan bir başka çalışmada ise (Banai, Mikulincer ve Shaver, 2005) *kendiliknesnesi* ihtiyacına olan açlık düzeyinin kaygılı bağlanma ve reddedilmeye duyarlılık ile, bu ihtiyaçlardan kaçınma tutumunun ise kaçınan bağlanma ve yakınlıktan korkma ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. *Kendiliknesnesi* ihtiyacının bağlanma ile ilişkisi üzerine 142 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan bir başka çalışmada (Lopez ve ark., 2013) ise aynalanmaya açlık ile idealizasyon ve ikizlikten kaçınma tutumlarının kaygılı bağlanmayı yordadığı, sadece idealizasyon ve ikizlikten kaçınma tutumlarının ise kaçınan bağlanmayı yordadığı gösterilmiştir. Yaşları 19 ile 60 arasında değişen, 82 psikoterapi hastası üzerinde yapılan bir başka çalışmaya göre ise (Marmarosh ve Mann, 2014) kaçınan bağlanmanın idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ile orta düzeyde ilişkili olduğu aynalanmadan kaçınmayla ilişkili olmadığı gösterilmiştir. Aynı çalışmada, *kendiliknesnesi* ihtiyacı ile bağlanma tiplerinin terapi ilişkisi üzerindeki etkisi de incelenmiş ve bağlanma tiplerinin terapi ilişkisi üzerinde anlamlı bir ilişkisi olmadığı ancak *kendiliknesnesi* ihtiyacının terapi ilişkisini %28 oranında etkilediği gösterilmiştir. Buna göre, ikizliğe daha fazla ihtiyaç hissetmek ve aynalanmadan ve idealizasyondan daha az kaçınmanın terapideki bağ kurmayı daha fazla yordadığı gösterilmiştir.

Benlik gelişimini açıklayan kuramcılardan Mahler (1971) de benliğin ilk öteki yani anneye ikili ilişki içinde ayrışma-bireyleşme süreci içinde oluştuğunu belirtmiştir. Buna göre, hayatın ilk aylarında anneye oluşturulan simbiyotik ilişki, annenin uygun ve yerinde yetersizlikleri ile karşılaştıkça, yerini çocuğun zamanla ayrışıp, kendi benliğinin temellerini atmasına bırakır. Bu süreçte yaşanan problemlerin sınır düzeydeki problemlere, sağlıksız nitelikteki bağlanmaya, depresyona ya da uyum problemlerine sebep olduğu bilinmektedir. (Kins, Beyers ve Soenens, 2012; Mahler, 1971; Mattanah, Hancock ve Brand, 2004; Taşkın, Gürlek-Yüksel ve Özmen, 2009).

Psikanalitik teorilerin yanında, alanyazında, *benlik* ile ilgili olarak “bireycilik-toplulukçuluk (individualism-collectivism)” (Kağıtçıbaşı, 1990, 1996) ya da

“denge modeli” (İmamoğlu, 1998, 2003) olarak da anılan farklı sosyal teorilerden de söz edilmektedir. Kağıtçıbaşı’na göre (1990, 1996), *benlik*, özerklik, ayrışma isteği ve diğerleri ile bütünleşme boyutlarında ele alınır. Buna göre, bireycilik boyutunda toplumsal hakimiyete karşı bireysel hak ve özgürlüklerin ön planda tutulduğu, toplulukçuluk boyutunda ise bireysel ihtiyaçların toplumsal ihtiyaçlara feda edildiği belirtilir. Kağıtçıbaşı, sözü edilen boyutların birbiri ile etkileşim içinde olduğunu, bu sebeple benliğin “ilişkisel benlik” ve “ayrışmış benlik” kavramları ile de ifade edilebileceğinden söz etmektedir. İmamoğlu da (1998, 2003) “denge modeli” adını verdiği modelde bireylerin hem özerkleşmeye hem de bütünleşmeye aynı anda ihtiyaç hissedebileceğini, bu ihtiyaçların birbirine karşı değil aksine birbirini tamamlayıcı rolü olduğunu ifade etmektedir.

Sözü edilen, özerkleşmiş benliğin kişilerarası bütünleşmeye de ihtiyaç duyduğunun belirtilmesi, Kohut’un (1971, 1977) sözünü ettiği aynalanma, idealizasyon ve ikizlik ihtiyaçlarının aynı anda yaşanabileceği varsayımına paralellik göstermektedir. Ancak Kohut, sosyal modellerin aksine, bu ihtiyaçların psikanalitik kökenlerinden söz etmekte ve yaşamın ilk yıllarında bu ihtiyaçların karşılanmasıyla ilişkili kişilerin öznel deneyimlerine vurgu yapmaktadır. Diğer bir deyişle, öteki ile ilişkide ihtiyaç duyulan bu yönelimler uygun şekilde karşılanmadığında yaşanan *eksiklik* hissinden ve *ötekinin* tepkilerine her zaman belirli bir düzeyde ihtiyaç hissedildiğinden söz etmektedir. Bu bağlamda, ötekiyle ilişki ikizlik ihtiyacını telafi etmekle beraber, kişinin narsistik aynalanma ya da idealleştirdiği diğerlerine karşı geliştirdiği idealizasyon ihtiyaçlarının karşılanmasına da aracılık etmektedir. Bu ihtiyaçlar, ötekinden bağımsız olarak benliğin aynalanarak ya da idealize ettiği diğerinin bir parçası olarak bütün hissetme ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak doyum ararlar. Kohut sözü edilen narsistik ihtiyaçların, yaşamın erken dönemlerinde yoğun olduğunu, yetişkinliğe doğru bu ihtiyaçlarda azalma olmakla beraber hayatın zorlu dönemlerinde bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik ihtiyacın artış gösterebileceğini belirtmiştir.

Kohut’un tanımladığı şekilde *kendiliğin* kişilik özellikleri ile ilişkisi ya da kişilerarası ilişki tutumları ile ilişkisi alanındaki çalışmalar kısıtlıdır. Bununla beraber, Banai ve arkadaşları. (2005), aynalanma ve ikizliliğe yaklaşma ihtiyacının psikolojik iyi oluş, duygu düzenleme ve özgüven ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu, depresyon ve kaygı ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermişlerdir. İkizlilik ve idealizasyondan kaçınmanın da psikolojik iyi oluş ile

olumsuz, depresyon ve kaygı ile olumlu yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Aynalanmadan kaçınma ve idealizasyona yaklaşma ihtiyacının ise özgüven, depresyon ve kaygı ile olumlu ya da olumsuz anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Aynı çalışmada ek olarak, aynalanma, idealizasyon ve ikizlikten kaçınmanın düşmanlık hisleriyle anlamlı ilişkisi da olduğu rapor edilmiştir.

Bu teoriler ve araştırmalar değerlendirildiğinde kendiliknesnesi ihtiyacının özellikle terapi sürecinin başlangıcında belirlenmesinin ve buna ilişkin yerinde ve yeterli tepkilerin sergilenmesinin danışanın genel iyilik haline yardımcı olacağı değerlendirilmektedir. Bu sebeple, mevcut çalışmada, Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri'nin (KİE) (Banai ve ark., 2005) Türk toplumundaki psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışma iki farklı örneklem grubu ile yürütülmüştür. Birinci aşamadaki 391 kişilik ilk çalışmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya, Ankara'da ikamet eden 38.9 ($SS = 6.32$) yaş ortalamasına sahip, 305 (%78) kadın, 86 (%22) erkek katılmıştır. Örneklem %80'inden fazlası lise ve üstü eğitime sahip (%91.8), orta sosyoekonomik düzeyde (%85.9), evli (%87.2) ve çalışmayan (%80.3) kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1' de verilmiştir.

Kartopu örnekleme yönteminin kullanıldığı ikinci örnekleme de yine Ankara'da ikamet eden 29.9 ($SS = 10.65$) yaş ortalamasına sahip, 76 (%73) kadın, 28 (%27) erkek, toplam 104 kişi katılmıştır. Bu örneklemin %96.1'i lise ve üstü eğitime sahip, %91.3'ü orta sosyoekonomik düzeyde kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların % 65.4'ü bekâr, % 55.8'i çalışmaktadır. 104 kişilik örnekleminin demografik bilgileri Tablo 2' de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri (KİE) KİE, Heinz Kohut'un (1971, 1977, 1984) kendiliknesnesi ihtiyaçları teorisine dayanılarak Banai ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek kişilerin kendiliknesnesi tepkilerine yaklaşmaya ya da bunlardan kaçınmaya ne kadar ihtiyaç hissettiklerini anlamak üzere oluşturulmuştur. Ölçek toplam 38 maddeden oluşmakta ve 7 düzeyli likert derecelendirme yöntemi

ile değerlendirilmektedir. Ölçeğin özgün formunun faktör analizi bulgularına göre toplamda beş alt ölçeğe sahip olan ölçek, kendiliknesnesine yaklaşma ihtiyacının alt boyutları olarak *aynalanmaya yaklaşma ihtiyacı*, *idealizasyona yaklaşma ihtiyacı*, ve *ikizliğe yaklaşma ihtiyacı* ile kendiliknesnesinden kaçınma ihtiyacının alt boyutları olarak *aynalanmadan kaçınma ihtiyacı* ve *idealizasyondan/ikizlikten kaçınma ihtiyacı* boyutlarından oluşmaktadır. 1. Aynalanmaya yaklaşma ihtiyacı 6 maddeden (örn. "Çok az dikkat çektiğim durumlarda işimi yeterince iyi yapamam."), 2. İdealizasyona yaklaşma ihtiyacı 7 maddeden (örn. "Başarılı insanlardan etkilenirim."), 3. İkizlik ihtiyacı 8 maddeden (örn. "Ben ve bir yakınım başkalarına karşı benzer duygular hissettiğimizde daha iyi hissedirim."), 4. Aynalanmadan kaçınma ihtiyacı 6 maddeden (örn. "Başkalarından destek almaya ve cesaretlendirilmeye ihtiyaç hissetmem."), 5. İdealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyacı 11 maddeden (örn. "Saygı duyduğum insanların bile yönlendirmelerini kabul etmeyi zor bulurum.", "Yaşam tarzı benimkine çok benzeyen insanların oluşturduğu bir gruba ait olmayı tercih etmem.") oluşmaktadır. Banai ve arkadaşları (2005) ölçeğin boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarını .79 ve .91 arasında rapor etmişlerdir. Ölçeğin iki ay arayla uygulanan test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise tüm beş alt ölçek için .84 ile .87 arasında bulunmuştur. Ölçeğin uyum ve ayırt edici geçerliği için Robbins ve Patton'un (1985) üstünlük (superiority) ölçeği, amaç kararsızlığı (goal instability) ölçeği ve Lee ve Robbins'in (1995) bağıllık eksikliği (lack of connectedness) ölçeği kullanılmış ve bu ölçeklerle aynalanma, idealizasyon ve ikizlik kendiliknesnesi ihtiyaçları arasında anlamlı ilişki rapor edilmiştir $r = .44$, $F(15,186) = 2.97$, $p < .01$. Buna göre, üstünlük ölçeğinin, aynalanmaya yaklaşma ihtiyacı, $r(73) = .35$, $p < .01$, ya da aynalanmadan kaçınma ihtiyacı $r(73) = .34$, $p < .01$ ile ilgili durumlarla anlamlı ilişkide olduğu ancak idealizasyon ya da ikizlik ile ilgili herhangi bir durumla ilgili olmadığı gösterilmiştir. Bununla beraber, amaç kararsızlığı ölçeğinin idealizasyona yaklaşma ihtiyacı $r(73) = .32$, $p < .01$ ile ilgili problemlerle ilişkili olduğu ancak aynalanma ya da ikizlikle anlamlı bir ilgisi olmadığı gösterilmiştir. Son olarak bağıllık eksikliği ölçeği, ikizliğe açlık $r(73) = .29$, $p < .01$ ve ikizlik/idealizasyondan kaçınma ihtiyacı $r(73) = .36$, $p < .01$ ile ilişkili bulunmuş ancak büyükenmecilik ile ilgili problemlerle ilişkili bulunmamıştır. Bu sonuçlar, ölçeklerin uyum ve ayırt edici geçerliklerinin sağlandığını göstermektedir.

| Tablo 1. KİE 391 Kişilik Örneklem Sosyodemografik Özellikleri | | | | | |
|---|-----------------|----------|------|-----|------|
| Değişkenler | Dağılım aralığı | Ortalama | SS | N | % |
| Yaş | 19-72 | 38.85 | 6.32 | | |
| Cinsiyet | | | | | |
| Kadın | | | | 305 | 78 |
| Erkek | | | | 86 | 22 |
| Eğitim | | | | | |
| İlkokul | | | | 18 | 4.6 |
| Ortaokul | | | | 14 | 3.6 |
| Lise | | | | 83 | 21.2 |
| Üniversite | | | | 185 | 47.3 |
| Üniversite sonrası | | | | 91 | 23.3 |
| Mesleki durum | | | | | |
| Çalışmıyor | | | | 314 | 80.3 |
| Çalışıyor | | | | 72 | 18.4 |
| Emekli | | | | 5 | 1.3 |
| Medeni durum | | | | | |
| Bekar | | | | 28 | 7.2 |
| Evli | | | | 341 | 87.2 |
| Diğer | | | | 22 | 5.6 |
| Gelir düzeyi | | | | | |
| Düşük | | | | 24 | 6.1 |
| Orta | | | | 336 | 85.9 |
| Yüksek | | | | 31 | 7.9 |

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) Türk kültüründeki kişilerarası ilişki stillerini belirlemek amacıyla İmamoğlu-Erden ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen ölçek 53 maddeden oluşmakta ve maddeler 5 düzeyli likert derecelendirme sistemi ile değerlendirilmektedir. Bu ölçeğe göre ilişki boyutları onay bağımlılık, empati, diğerlerine güven ve duygusal farkındalık olarak belirlenmiştir. *Onay bağımlılık* kişinin kendi değerlerini ve bireyselliğini göz ardı etme ve diğerlerinin tepkilerine bağımlılık gösterme düzeyini; *empati*, diğer kişilerin duygularını fark etme, anlama ve duygularını karşı tarafa iletebilme kapasitesinin düzeyini; *başkalarına güven*, diğerlerine kuşku duymadan güvenilebilme ve inanma düzeyini; *duygu farkındalığı* ise ilişki kurma kapasitesi ile kendi olumsuz duygularını fark etme ve kontrol etme düzeyini ölçmektedir. Ölçeğin onay bağımlılık alt boyutu kişinin kişilerarası ilişkilerde kendi değerlerinden ziyade başkalarının tutum ve görüşlerinin belirleyici olduğu durumları yansıtması sebebiyle olumsuz bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı alt boyutlarının ise sağlıklı kişilerarası yapıyı temsil ettiği ve onay bağımlılık ile ters yönde ilişki içinde olduğu belirtilmiştir. Kapsam ve yapı geçerliği sağlanmış

olan ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları .75 ile .85 arasında, test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .62 ile .96 arasında bulunmuştur. Ölçeğin ölçüt geçerliği için Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, İletişim Becerileri Ölçeği ve Sosyal Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Buna göre, onay bağımlılık arttıkça, sosyal becerilerin ve iletişim becerilerinin azaldığı, sosyal kaygının ise arttığı gösterilmiştir. Bununla birlikte empati, duygusal farkındalık ve başkalarına güven arttıkça sosyal ve iletişim becerilerinin arttığı, sosyal kaygının azaldığı gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, KİBÖ'nün ölçüt geçerliğinin de sağlandığı rapor edilmiştir (İmamoğlu-Erden ve Aydın, 2009). KİBÖ'nün bu çalışmada geçerlik çalışması için seçilmesinin sebebi, diğer insanların tepkilerine duyarlılığı ölçen ve *sağlıksız* olarak nitelenen *onay bağımlılık* alt boyutunun KİE'nin yaklaşma ve kaçınma boyutları ile nasıl bir ilişkide olduğunu ortaya koymaktır. Onay bağımlı bir kişinin diğerleri ile ilişkide kendiliknesnesi tepkilerine, özellikle aynalanma ile ilgili tepkilere daha fazla ihtiyaç duyacağı öngörülmektedir. Buna ek olarak, KİBÖ'nün sağlıklı olarak nitelendirilen *empati*, *başkalarına güven* ve *duygusal farkındalık* boyutlarının da KİE'nin yaklaşma ve kaçınma boyutları ile ne yönde ilişkide olduğu saptanmak istenmiştir.

Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ) Alanyazındaki kişilik çalışmaları (örn. McCrae ve Costa, 2003; McCrae ve John, 1992; McAdams, 1992) temelinde, Türk kültüründeki temel kişilik özelliklerini anlamak üzere Gençöz ve Öncül (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 45 maddeden oluşmaktadır ve 5 düzeyli likert derecelendirme sistemiyle değerlendirilmektedir. Yapılan faktör analizi çalışmaları kişiliğin beş-faktör kişilik modeli (McCrae ve Costa, 2008) ile tutarlı olarak *dışadönüklük*, *sorumluluk*, *uyumluluk*, *deneyime açıklık* ve *nevrotiklik* alt boyutlarından oluştuğunu ve Türk kültüründe ayrıca *olumsuz değerlik* olarak adlandırılan altıncı bir boyut olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları .71 ile .89 arasında, madde-toplam test puanı korelasyon katsayıları .32 ile .77 arasında, test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .71 ile .84 arasında bulunmuştur. Ölçeğin yakınsak, iraksak ve ayırt edici geçerliği de sağlanmıştır. TKÖÖ'nün bu çalışmada geçerlik çalışması olarak seçilmesinin nedeni, kendiliknesnesine gereğinden fazla yaklaşma ve kaçınma ihtiyacının kaygılı kişilik özellikleri ile, özellikle de *nevrotiklik* ile anlamlı ilişkide olabileceğinin değerlendirilmesidir. Nitekim, Banai ve arkadaşları (2005), özellikle aynalanma ve ikizliliğe

Tablo 2. KİE 104 kişilik Örneklemnin Sosyo-Demografik Özellikleri

| Değişkenler | Dağılım aralığı | Ortalama | SS | N | % |
|----------------------|-----------------|----------|-------|----|------|
| Yaş | 17-66 | 29.91 | 10.65 | | |
| Cinsiyet | | | | | |
| Kadın | | | | 76 | 73.1 |
| Erkek | | | | 28 | 26.9 |
| Eğitim | | | | | |
| İlkokul | | | | 2 | 1.9 |
| Ortaokul | | | | 2 | 1.9 |
| Lise | | | | 25 | 24 |
| Üniversite | | | | 64 | 61.5 |
| Üniversite sonrası | | | | 11 | 10.6 |
| Mesleki durum | | | | | |
| Çalışıyor | | | | 45 | 43.3 |
| Çalışmıyor | | | | 58 | 55.8 |
| Çalışıyor Emekli | | | | 1 | 1.0 |
| Medeni durum | | | | | |
| Bekar | | | | 68 | 65.4 |
| Evli | | | | 36 | 34.6 |
| Gelir düzeyi | | | | | |
| Düşük | | | | 2 | 1.9 |
| Orta | | | | 95 | 91.3 |
| Yüksek | | | | 7 | 6.7 |

ihtiyaç ve idealizasyon ve ikizlikten kaçınmanın psikolojik iyilik hali ile olumsuz ilişkide olduğunu vurgulamışlardır. Bunlara ek olarak, sağlıklı olarak değerlendirilebilecek diğer kişilik özelliklerinin de KİE'nin alt ölçekleri ile nasıl bir ilişkisi olduğunu incelemek amaçlanmıştır.

İşlem

Çalışmaya başlamadan önce Etik Komisyonundan onay alınmıştır. Ayrıca Kendiliknesesi İhtiyaçları Envanteri'nin adaptasyonu için yazarlarından da izin alınmıştır. Ölçek önce bir uzman klinik psikolog ve bir mütercim-tercüman tarafından bağımsız şekilde çevrilmiş, daha sonra bu çeviriler yeniden İngilizce'ye çevrilmiş ve çeviriler arasındaki anlam farklılıkları ve tutarsızlıklar değerlendirilerek ölçeğin Türkçe maddeleri oluşturulmuştur. Sonrasında ölçeğin Türkçe formu üniversite mezunu beş farklı kişi tarafından gözden geçirilmiş ve anlaşılır olmayan ifadeler düzeltilmiştir. Ölçeğe bu haliyle son şekli verilmiş, ilk aşamada bilgilendirilmiş onam ve demografik bilgi formu ile beraber, yapı geçerliği ve güvenilirlik analizlerini test etmek üzere ölçek, 391 yetişkine uygulanmıştır. Çalışmanın ölçüt geçerliği

analizleri için ölçek yine bilgilendirilmiş onam, demografik bilgi formu, KİBÖ ve TKÖÖ ile beraber 104 farklı yetişkine uygulanmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için Temel Bileşenler Analizi yöntemi kullanılmış, faktörlerin Cronbach alfa değerleri hesaplanmış, KİE ile KİBÖ ve TKÖÖ'nün alt boyutları arasında Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Geçerlik Bulguları

Faktör Analizi

Temel Bileşenler Analizi uygulanan ölçeğin scree-plot analizi üç ile beş faktör arasında boyut önermiştir. Birkaç farklı deneme sonrası oluşan scree-plot ve madde dağılımı incelendiğinde ölçek maddelerinin üç faktöre yüklendiğinde daha iyi sonuçlar verdiği gözlenmiştir (Tablo 3). Buna göre, faktörlerin özdeğerleri sırasıyla 5.52, 4.39 ve 2.46; bu faktörlerin açıkladığı varyans ise sırasıyla 14.51, 11.56 ve 6.47 olarak bulunmuştur. Birinci faktörün yük değerleri .36 ile .58 arasında değişmekte ve 21 maddeden oluşmaktadır. İkinci faktörün yük değerleri .38 ile .67 arasında değişmekte ve 11 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü faktörün yük değerleri ise .33 ile .59 arasında değişmekte ve 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk faktörü özgün ölçekteki aynalanmaya yaklaşma ihtiyacı, idealizasyona yaklaşma ihtiyacı ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacı olarak adlandırılan üç faktörün bir araya gelmesinden oluşmuş ve *aynalanma/idealizasyon/ikizliğe yaklaşma ihtiyacı* olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör özgün ölçekteki paralel olarak *idealizasyondan/ikizlikten kaçınma ihtiyacı* olarak adlandırılmış, üçüncü faktör de yine orijinal ölçekteki paralel olarak *aynalanmadan kaçınma ihtiyacı* olarak adlandırılmıştır.

Faktör analizi sonuçları *kendiliknesesine yaklaşma* ve *kendiliknesesinden uzaklaşma* tutumlarının ölçeğin özgün formundakiyle tutarlı olarak birbirinden bağımsız olduğunu göstermektedir. Bununla beraber *aynalanmaya yaklaşma*, *idealizasyona yaklaşma* ve *ikizliğe yaklaşma* tutumları ölçeğin özgün formunda birbirinden ayrı yapılar olarak değerlendirilirken ölçeğin Türkçe formunda bu yapılar aynı faktör altında toplanmıştır. Faktör analizi sonucu ortaya çıkan *idealizasyon/ikizlikten kaçınma* ile *aynalanmadan kaçınma* tutumları ise ölçeğin özgün formundakine paralel bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. KİE'nin Temel Bileşenler Analizi Faktör Yükleri

| Madde | Faktör 1 | Faktör 2 | Faktör 3 |
|-------|------------|------------|------------|
| 21 | .58 | -.21 | .25 |
| 7 | .56 | .01 | .04 |
| 22 | .56 | -.32 | .29 |
| 27 | .55 | -.17 | .18 |
| 33 | .53 | -.06 | -.36 |
| 29 | .52 | .09 | -.37 |
| 31 | .51 | -.01 | -.06 |
| 4 | .49 | -.11 | .16 |
| 14 | .49 | -.18 | .11 |
| 11 | .49 | .24 | -.21 |
| 32 | .49 | -.21 | .22 |
| 36 | .48 | .23 | -.21 |
| 12 | .45 | -.37 | .30 |
| 1 | .44 | -.12 | -.05 |
| 35 | .42 | .33 | .03 |
| 2 | .42 | -.17 | .29 |
| 26 | .41 | -.34 | .15 |
| 19 | .40 | -.19 | .14 |
| 10 | .40 | .07 | -.37 |
| 17 | .36 | -.27 | .11 |
| 8 | .36 | -.28 | .27 |
| 28 | .25 | .67 | -.13 |
| 25 | .30 | .63 | -.12 |
| 38 | .04 | .58 | -.07 |
| 16 | .26 | .55 | -.09 |
| 20 | .25 | .54 | -.05 |
| 34 | .12 | .49 | .02 |
| 6 | .21 | .46 | .10 |
| 13 | .28 | .43 | .01 |
| 30 | .09 | .41 | .13 |
| 9 | .27 | .39 | .20 |
| 3 | .31 | .38 | .08 |
| 24 | -.04 | .31 | .59 |
| 5 | -.18 | .35 | .51 |
| 23 | -.19 | .43 | .48 |
| 18 | -.19 | .05 | .47 |
| 37 | -.19 | .30 | .39 |
| 15 | -.13 | .22 | .33 |

Not: (1) Faktör 1: Aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacı, Faktör 2: İdealizasyondan ve ikizlikten kaçınma ihtiyacı, Faktör 3: Aynalanmadan kaçınma ihtiyacı. (2) Koyu renk yazılmış faktör yükleri bu maddelerin ait olduğu faktörleri temsil etmektedir.

Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğinin İlişkisi

KİE ile KİBÖ ve TKÖÖ alt ölçekleri arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular Tablo 4'te gösterilmektedir. Tablodan da izlendiği gibi KİE'nin aynalanma/idealizasyon/ikizliğe yaklaşma ihtiyacı faktörü, KİBÖ'nün onay bağımlılık alt boyutu ile pozitif ($r =$

.55, $p < .01$), başkalarına güven ve duygusal farkındalık alt boyutları ile negatif yönde ilişkilidir (sıra ile: $r = -.32$, $p < .01$; $r = -.33$, $p < .01$). Bu boyut ayrıca TKÖÖ'nün nevroitiklik ve negatif değerlik alt ölçekleri ile de pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (sıra ile: $r = .45$, $p < .01$; $r = .20$, $p < .05$). KİE'nin İdealizasyon/İkizlikten kaçınma ihtiyacı faktörü KİBÖ'nün empati ve duygusal farkındalık alt ölçeği ile negatif (sıra ile: $r = -.29$, $p < .01$; $r = -.25$, $p < .01$), ayrıca TKÖÖ'nün uyumluluk alt ölçeği ile negatif ($r = -.19$, $p < .05$), nevroitiklik alt ölçeği ile pozitif ($r = .23$, $p < .05$) yönde ilişkili bulunmuştur. KİE'nin Aynalanmadan kaçınma ihtiyacı faktörü ise KİBÖ'nün onay bağımlılık alt boyutu ile negatif ($r = .59$, $p < .01$), duygusal farkındalık alt boyutu ile pozitif yönde ($r = .28$, $p < .01$) ilişkili bulunmuştur. Aynalanmadan kaçınma ihtiyacı ayrıca TKÖÖ'nün dışadönüklük, sorumluluk ve deneyime açıklık alt boyutları ile pozitif ($r = .24$, $p < .05$; $r = .34$, $p < .01$; $r = .24$, $p < .01$) nevroitiklik alt boyutu ile negatif yönde ($r = -.35$, $p < .01$) ilişki içinde bulunmuştur.

Güvenirlilik Bulguları

Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach alfa ve madde-toplam test puanı korelasyonlarına bakılmıştır. Tablo 5'te de belirtildiği gibi, faktörlerin Cronbach alfa katsayıları sırasıyla .84, .79 ve .65 olarak bulunmuştur. Bununla beraber madde-toplam test puanı korelasyon katsayıları birinci faktör için .29 ile .54, ikinci faktör için .31 ile .60 ve üçüncü faktör için .25 ile .47 arasında bulunmuştur.

TARTIŞMA

Narsistik yaralanmaları olan bir danışanın, terapi ilişkisi içinde uygun tepkileri almadığında terapiyi yarım bırakması, dolayısıyla sağaltımın kesintiye uğraması olasılığı oldukça yüksektir. Bu sebeple, psikanalitik yönelimli terapilerde, danışanın, yaşamının erken dönemlerinde uygun şekilde karşılanmamış olan kendiliknesnesi aktarımlarının, özellikle yaklaşma/kaçınma boyutlarında nasıl ifade edildiğini anlamak ve buna uygun karşılık vermek, terapinin verimliliği açısından önemlidir. Bu çalışmada, hastanın bu aktarımlarını anlamayı kolaylaştıracak olan, Banai ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilen Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri'nin Türkçe formunun psikometrik özellikleri incelenmiştir.

Ölçeğin faktör yapısı incelendiğinde, ölçeğin özgün formunda birbirinden bağımsız olarak

Tablo 4. KİE ile KİBÖ ve TKÖÖ Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

| | Aynalanma/İdealizasyon/ İkizliğe Yaklaşma İhtiyacı | İdealizasyon/İkizlikten Ka- çınma İhtiyacı | Aynalanmadan Kaçınma İhtiyacı |
|----------------------|--|---|----------------------------------|
| KİBÖ | | | |
| Onay Bağımlılık | .55** | -.01 | -.59** |
| Empati | .15 | -.29** | .04 |
| Başkalarına Güven | -.32** | -.19 | .08 |
| Duygusal Farkındalık | -.33** | -.25** | .28** |
| TKÖÖ | | | |
| Dışadönüklük | -.16 | -.04 | .24* |
| Uyumluluk | .02 | -.19* | .10 |
| Sorumluluk | -.13 | -.06 | .34** |
| Deneyime Açıklık | -.17 | -.02 | .24* |
| Nevrotiklik | .45** | .23* | -.35** |
| Negatif Değerlik | .20* | .08 | -.14 |

* $p < .05$, ** $p < .01$

değerlendirilen aynalanmaya (farkedilmek, değer görmek, onaylanmak), idealizasyona (yaşam ideallerimizi oluşturacağımız kişileri örnek almak, onların bir parçası gibi hissetmek) ve ikizliğe (bizim gibi hisseden insanlarla bir arada olmak istemek) yaklaşma ihtiyaçları, ölçeğin Türkçe formunda tek boyut altında birleşmiştir. Kohut (1971, 1977) erken dönem aynalanma ya da idealizasyon ihtiyaçlarından birinde hayal kırıklığı yaşayan kişilerin kendilik bütünlüklerini sağlayabilmek için diğer boyuta aşırı yatırım yapabileceklerini ve bu yolla narsistik ihtiyaçların telafisi çabasına girebildiklerini belirtmiştir. Yani kişiler erken dönem yaşantılarında daha fazla zorlayıcı yaşantılara maruz kalmış iseler (örneğin fiziksel olarak var olan ancak duygusal olarak uygun karşılığı veremeyen bir anneyle sahip olmak ya da babanın beklenmedik kaybı gibi), bu arkaik kendiliknesnesi tepkilerine bağımlı kalabilir ve bu yüzden diğerlerinin tepkilerine sürekli ihtiyaç hissedebilirler. Orta yaşlı bir grup kadının en yakın arkadaşları ile ilişkilerinin incelendiği bir çalışmada, kadınların, erken yaşam döneminde uygun şekilde karşılanmamış olan kendiliknesnesi deneyimlerini yakın arkadaşlık ilişkileri aracılığıyla telafi ettikleri belirtilmiştir. Bu kadınların, bütünlüklü bir kendilik hissine, bu ilişkilerinde üç boyuttaki kendiliknesnesi etkileşimleri aracılığıyla ulaşabildikleri değerlendirilmiştir (Piotrowski, 2018). Özellikle, toplulukçu eğilimlerin baskın olduğu Türk örneğinde de bu boyutlara birbirini tamamlayıcı bir şekilde bir arada ihtiyaç hissedilmesinin beklenilen bir sonuç olduğu düşünülmektedir.

Diğer yandan belirtildiği gibi faktör analizi çalışmasının yapıldığı örneklem (Tablo 1) daha çok lise ve üstü eğitime sahip, evli, orta yaşlı ev kadınlarından oluşmaktadır. Alan yazında da, kadınların eğitim

seviyeleri yükseldikçe kendileşme-özerkleşme eğilimlerinin arttığına dair bulgular bulunduğu ifade edilmektedir (akt. Kararımak, Hacıfazlıoğlu ve Şirin, 2014). Söz konusu örneklem değerlendirildiğinde eğitilmiş, evli ancak çalışmayan kadınların, aynalanma, idealizasyon ve ikizlik ihtiyaçlarının aynı çatı altında tek faktörde yüklenmesi, bu kişilerin şu anda da bu ihtiyaçlar açısından eğitilmiş, evli ancak çalışan kadınlara oranla daha fazla engellenmiş olabileceğini de düşündürmektedir. Diğer bir deyişle, bu örnekteki kişiler, evli ve ev kadını olmalarından dolayı, belirli düzeyde eğitim aldıktan sonra eğitimlerinin karşılığında hissedecekleri aynalanma deneyimini ve kendilikleri ile ilgili kurdukları idealizasyon ihtiyaçlarını yeterince karşılayamıyor olabilirler ve daha çok benzer duyguları yaşayan kişilere ihtiyaç hissediyor olabilirler. Yapılacak sonraki çalışmalarda kendiliknesnesi ihtiyaçları boyutlarının cinsiyet, eğitim ve meslek sahibi olmak değişkenleri bağlamında da dikkate alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5. KİE İç Tutarlık ve Madde-Toplam Test Puanı Korelasyon Katsayıları

| | Faktör 1 | Faktör 2 | Faktör 3 |
|---|----------|----------|----------|
| A. Cronbach alfa katsayıları | .84 | .79 | .65 |
| B. Madde-toplam test puanı korelasyon aralığı | .29-.54 | .31-.60 | .25-.47 |

Not: (1) Faktör 1: Aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacı, Faktör 2: İdealizasyondan ve ikizlikten kaçınma ihtiyacı, Faktör 3: Aynalanmadan kaçınma ihtiyacı.

Bu çalışmada ölçeğin geçerlik ölçütleri için KİE ile KİBÖ ve TKÖÖ alt ölçekleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Tablo 4'te görüldüğü üzere, KİE'nin "aynalanma/idealizasyon/ikizlik ihtiyacı" faktörünün KİBÖ'nün 'onay bağımlılık' alt ölçeği ile pozitif yönde ilişkide olduğu görülmüştür. Bu bulgu daha fazla kendiliknesnesi ihtiyacı olan kişilerin diğerlerinin onayına daha bağımlı olduğunu doğrulamaktadır. Bununla beraber, KİE'nin aynalanma/idealizasyon/ikizlik ihtiyacı alt ölçeğinin, KİBÖ'nün 'diğerlerine güven' ve 'duygusal farkındalık' alt ölçekleri ile olan negatif ilişkisi ise kendiliknesnesi tepkilerine daha fazla ihtiyaç hisseden kişilerin diğerlerine güvenmekte güçlük çekebileceklerini ve olumsuz duygularını daha az kontrol edebildiklerine işaret etmektedir. Nitekim KİE'nin "aynalanma/idealizasyon/ikizlik ihtiyacı" faktörünün, TKÖÖ'nün 'nevrotiklik' ve 'negatif değerlik' alt ölçekleri ile pozitif ilişkisi, bu kişilerin kendilerini daha gergin hissettiklerini ve olumsuz değerlendirdiklerini göstermektedir. Dolayısıyla, daha nevrotik kişilik özellikleri gösteren, kendilerini olumsuz değerlendiren, olumsuz duygularını kontrol etmekte güçlük çeken ve başkalarına güvenmekte güçlük çeken kişilerin kendiliknesnesi tepkilerine daha fazla ihtiyaç hissetmesi ve bu yolla aradıkları bütünlük hissine ulaşmak istemesi, özellikle kişilerarası ilişkilerin yakın olduğu toplulukçu kültürler için anlaşılır bir durumdur.

KİE'nin "idealizasyon/ikizlikten kaçınma" faktörünün, KİBÖ'nün "empati" ve "duygusal farkındalık" alt ölçeği ve TKÖÖ'nün "uyumluluk" alt ölçeği ile olumsuz yöndeki ilişkisi, idealizasyon ve ikizlikten yoğun bir şekilde kaçınan kişilerin daha az empati kurabildiğini, daha az duygusal farkındalığa sahip olduklarını ve diğerleri ile ilişkilerinde daha uyumsuz davrandıklarını göstermektedir. Nitekim "idealizasyon/ikizlikten kaçınma" faktörünün TKÖÖ'nün "nevrotik" kişilik özelliği ile pozitif yöndeki ilişkisi, kişilerarası ilişkilerde diğerlerini idealize etmekten ve onlarla benzer hissetmekten savunmacı olarak daha fazla kaçınan kişilerin daha nevrotik özellikler sergilediğini göstermektedir.

KİE'nin "aynalanmadan kaçınma" faktörünün, KİBÖ'nün "onay bağımlılık" alt ölçeği ile olumsuz yöndeki ilişkisi, aynalanma ihtiyacından savunmacı olarak kaçınan bu kişilerin diğerlerinin onayına bağlı olmaktan da kaçındığını göstermektedir. Bununla beraber, bu gruptaki kişilerin KİBÖ'nün "duygusal farkındalık" alt ölçeği ve TKÖÖ'nün "dışadönüklük", "sorumluluk" ve "deneyime açıklık" alt ölçekleri ile olumlu yönde, TKÖÖ'nün "nevrotiklik" alt

ölçeği ile olumsuz yönde ilişkide olduğu görülmüştür. Bulgular bir arada değerlendirildiğinde, aynalanmadan savunmacı olarak kaçınan bu kişilerin kendi olumsuz duygularının farkında olmakla beraber kendilerini dışadönük, sorumlu, mükemmeliyetçi, yeni yaşantılara açık ve daha az nevrotik özelliklere sahip olarak rapor ettikleri görülmektedir. Aynalanmadan kaçınma ihtiyacının, diğerlerinin tepkilerine olan ihtiyacın savunmacı olarak reddedilmesi olduğu göz önüne alındığında bu gruptaki kişilerin kendilerini daha bağımsız ve kendine yeter özelliklere sahip olarak rapor etmeleri anlaşılır bir durumdur. Yukarıda belirtildiği gibi, ortalama yaşı 29 olan ve çoğu lise ve üstü eğitime sahip, çalışan, bekâr kişilerden oluşan örnekleme, aynalanmaya ihtiyaç hissetmemenin, bu grupta bağımsızlık ve bireysellik olarak algılanıyor olması olasıdır. Ancak, bağımsızlık ve kendine yeterli olmanın önemli olduğunun vurgulandığı bir ortamda, bu özelliklerin ne kadarının sağlıklı kişilik özellikleri ile ne kadarının aynalanma ihtiyacına verilen tepkilerle ilişkili olduğunun anlaşılması önemlidir. Literatürde, aynalanmadan kaçınma ile kişilik özellikleri ya da tutumları ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır ancak maladaptif mükemmeliyetçiliğin psikolojik problemlerle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (örn., Bardone-Cone, Lin ve Butler, 2017; Trudel-Fitzgerald ve ark., 2017). Yapılacak sonraki çalışmalarda aynalanmadan kaçınma ihtiyacının bu bağlamda ele alınmasının ölçeğin geçerliğini sağlamlaştıracağı düşünülmektedir.

Çalışmanın kısıtlılıkları ile ilgili olarak, Savaşır'ın (1994) önerdiği niteliksel ve niceliksel çeviri yöntemleri dikkate alındığında, bu çalışmada niteliksel çeviri yöntemleri kullanılmakla beraber istatistikî yöntemlerin kullanılmamış olmasının çalışmanın gücünü kısıtlayabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, Ankara'nın farklı sosyoekonomik düzeyinden kişilere uygulanmış olmasına rağmen, çalışmaya katılan kişilerin tamamına yakını kendisini orta sosyoekonomik düzeye ait olarak rapor etmişlerdir. Bununla beraber, katılanların büyük çoğunluğu, lise ve üstü eğitime sahip, evli ve kadınlardan oluşmaktadır. Ölçeğin uygulanacağı örneklem için sadece "yetişkin" olma kriteri olmasına rağmen örneklemin görece olarak homojen yapıda olması kısıtlılıklarından biri olarak ifade edilebilir.

Diğer yandan, alan yazında Kohut'un sözünü ettiği şekilde "kendilik"le ilgili yapılmış çalışmaların kişilik özellikleri ve kişilerarası ilişki tutumları ile ilişkisi oldukça sınırlıdır. Bu sebeple, bu çalışmadaki ölçüt geçerliğine ilişkin sonuçlar kısıtlı düzeyde bilgi vermektedir. Ölçeğin boyutlarının farklı ölçeklerle

ilişkinin test edilmesinin, boyutların niteliğini ve geçerliğini güçlendireceği düşünülmektedir.

Özetle, bu çalışmada, ölçeğin güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu, geçerliğine ilişkin anlamlı sonuçlara sahip olmakla birlikte, takip eden çalışmalarda yapılacak ölçümlerin geçerlik bulgularını güçlen-

direceği değerlendirilmektedir. Sonuçların farklı örneklemelerde test edilmesi, bizim toplumumuzda ve bu toplum içindeki farklı gruplarda kendiliknesnesi ihtiyaçlarının nasıl yaşandığı ve diğer değişkenlerle nasıl bir ilişkide olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

- Allen, K. D. (2011). *Selfobject needs, homophobia, heterosexism among gay men during emerging adulthood*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).Walden University, USA.
- Banai, E., Mikulincer ve M., Shaver, P. R. (2005). "Selfobject" needs in Kohut's Self Psychology, Links with attachment, self-cohesion, affect regulation, and adjustment, *Psychoanalytic Psychology*, 22(2), 224-260.
- Bardone-Cone, A. M., Lin, S. L. ve Butler, R. M. (2017) Perfectionism and contingent self-worth in relation to disordered eating and anxiety, *Behavior Therapy*, 48(3), 380-390.
- Brewer-Johnson, A. M. (2005). A qualitative method to evaluate sense of self and self object experiences in mothers of children with autism, Alliant International University, San Diego, Calif, USA.
- Freud, S. (1914). *On narcissism: An introduction*. *Standard Ed. Vol. 14*, 67-102. New Haven: Yale University Press.
- Gençöz, T. ve Öncül, Ö. (2012). Examination of personality characteristics in a Turkish sample: development of basic personality traits inventory, *The Journal of General Psychology*, 139(3), 194-216.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *Journal of Psychology*, 132, 95-105.
- İmamoğlu, E. O. (2003). Individuation and relatedness: Not opposing, but distinct and complementary, *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129, 367-402.
- İmamoğlu-Erden ve S., Aydın, B. (2009). Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği'nin Geliştirilmesi, *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 29(1), 39-64.
- Kins, E., Beyers, W. ve Soenens, B. (2012). When the separation-individuation process goes awry, distinguishing between dysfunctional dependence and dysfunctional independence, *International Journal of Behavioral Development*, 37, 1-12.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). Family and socialization in cross-cultural perspective: A model of change. In J. Berman (Ed.) *Cross-cultural perspectives: Nebraska Symposium on motivation, 1989* (pp. 135-200). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kararımak, Ö., Hacıfazlıoğlu, Ö. ve Şirin, Ş. (2014). Dengeli bütünleşme-ayırışma ölçeğinin psikometrik özellikleri: Ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 237-257.
- Kohut, H. (1971). *The analysis of the self*. New York: International Universities Press.
- Kohut, H. (1977). *The restoration of the self*. New York: International Universities Press.
- Kohut, H. (1984). *How does analysis cure?* USA: The University of Chicago Press.
- Lee, R. M. ve Robbins, S.B. (1995). Measuring belongingness: The social connectedness and social assurance scales. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 232-241.
- Lopez, F. G., Siffert, K. J., Thorne, B., Schoenecker, S., Castleberry, E. ve Chaliman, R. (2013). Probing the relationship between selfobject needs and adult attachment orientations, *Psychoanalytic Psychology*, 30(2), 247-263.
- Mahler, M. S. (1971). A study of separation-individuation process, *The Psychoanalytic Study of the Child*, 26, 403-424.
- Marmarosh, C. L. ve Mann, S. (2014). Patients' selfobject needs in psychodynamic psychotherapy: How they relate to client attachment, symptoms, and the therapy alliance, *Psychoanalytic Psychology*, 3 (3), 297-313.
- Mattanah, J. F., Hancock, G. R. ve Brand, B. L. (2004). Parental Attachment, Separation-Individuation, and College Student Adjustment: A Structural Equation Analysis of Mediational Effects, *Journal of Counseling Psychology*, 51(2), 213-225.
- McAdams, D. P. (1992). The five-factor model in personality. A critical appraisal. *Journal of Personality*, 60(2), 330-361.
- McCrae, R. R. ve John, O.P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175-215.
- McCrae, R. R., Costa, P. T., (2003). *Personality in adulthood: A five factor theory perspective*, NewYork: The Guilford Press.

- McCrae, R.R., Costa, P. T., (2008). The five-factor theory of personality. O.P. John, R.W. Robbins, L.A.Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and Research* (3rd ed.,pp.159-181) içinde. New York: The Guilford Press.
- Ornstein, P. (2008). Heinz Kohut's self psychology -and ours- Transformations of Psychoanalysis, *International Journal of Psychoanalytic Self Psychology*, 3(2), 195-214.
- Piotrowski, M. (2018). Selfobject experience in long-term friendships of midlife women, *Psychoanalytic Social Work*, 25(1), 17-41.
- Robbins, S. B. ve Patton, M. J. (1985). Self-psychology and career development: Construction of the superiority and goal instability scales. *Journal of Counseling Psychology*, 32, 221-231.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları, *Türk Psikoloji Dergisi*, (33), 27-32.
- Taşkın, E. O., Gürlek-Yüksel, E. ve Özmen, E. (2009). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinde ayrışma-bireyleşme ve depresyon ilişkisi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 174-180.
- Trudel-Fitzgerald, C., Savard, J., Slim, L., Roy, R., Flett, G. L., Hewitt, P. L. ve Ivers, H. (2017). The relationship of perfectionism with psychological symptoms in cancer patients and the contributing role of hyperarousability and coping, *Psychology & Health*, 32(4), 381-401.
- Wolf, E. (1988). *Treating the self*. New York: Guilford
- Vipond C. (1987). *The Development of Two Scales To Measure Selfobject Needs*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). University of Windsor, Ontario, Canada.